

Хірохіде Такікава*
Осакський університет (Японія)

ВИПРАВДАННЯ ДЕРЖАВИ ЗАГАЛЬНОГО ДОСТАТКУ В ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ. ДО ПИТАННЯ ПРО КОМПЛЕКСНІ КОРДОНИ

(* Робота переможця конкурсу XXII Конгресу IVR серед молодих дослідників.
Друкується за згодою автора)

1. Фамільярність проти універсальності

Багато політичних філософів підтверджують правильність того, що ми маємо індивідуальні обов'язки стосовно наших співвітчизників. Вони також не спростовують наявності у нас нейтральних обов'язків й щодо іноземців так само як і до співвітчизників. Наші моральні обов'язки: не вбивати, не обманювати та не завдавати шкоди іншим є обов'язками кожного, тобто загальними, а не індивідуальними. Тим часом вони вважають наші абсолютні обов'язки допомагати іншим індивідуальними обов'язками. Ми повинні надавати перевагу нашим співвітчизникам, допомагаючи іншим. Наш найперший обов'язок є допомога бідним, голоним та бездомним громадянам нашої країни.

Допускаючи присутність індивідуальних обов'язків у нас щодо співвітчизників, вони покладаються на нашу просту інтуїцію, тобто на те, що ми маємо індивідуальні обов'язки щодо наших сімей, друзів і співвітчизників. Коли ви побачите свою дочку та незнайомця, що тонуть, ви мусите рятувати дочку перш за все. Та сама ситуація не втрачає правдивості у випадку з нашими співвітчизниками. Ми наділені індивідуальними обов'язками стосовно тих, хто перебуває з нами в особливих відносинах. Ця інтуїція закріплена широко і міцно. Я назву це інтуїцією фамільярності.

Проте в добу глобалізації ця інтуїція є питанням як моральним, так і тим, що сприймається відчуттями. По-перше, глобалізація робить державні кордони недоречними. Глобалізація — це «багатомірна система соціальних процесів, що створює, збільшує, поширює та інтенсифікує всесвітні соціальні взаємозалежності, та обміни, тим самим сприяючи розвиткові в людях усвідомлення посилення зв'язків між близьким і далеким» (Стегер 2003: 13). Люди, гроші, товари та інформація переривають державні кордони. Мас-медіа єднає далекі місця. Японські газети повідомляють про шкоду, завдану ураганом в Ямайці. «Всесвітнє громадське суспільство» висві-

тлюється через глобальну медіа. По-друге, необхідна умова універсальності не допускає надання пріоритетів нашим співвітчизникам. Пітера Зінгера цікавить «чи факт, що вони наші співвітчизники є достатнім для того, щоб надавати їм перевагу над іншими з більшими потребами». Його відповідь є негативною. Він твердить, що сучасний світ є «єдиним світом» в добу глобалізації і «єдиний світ» має бути моделлю моралі, що переступає державно-національні межі.

І кантіанські основи моралі, і утилітаризм підтверджують необхідну умову універсальності. Ми повинні ставитися до інших однаково не зважаючи на расу, рід і релігійні переконання. Іншими словами, надання пріоритетів комусь розглядається як дискримінація. Ми не повинні надавати більше пріоритетів людям нашої раси та співвітчизникам. Державні кордони є довільними з погляду моралі. Ми не повинні не повинні звертати увагу на національність, так само, як расу, стать і релігійні переконання. Ось це я назву принципом універсальності.

Цей аргумент приводить до висновку, що держава загального достатку не може бути виправданою. Держава загального достатку забезпечує різноманітні благодійні послуги: пенсії за віком, страхування з охорони здоров'я, страхування по безробіттю та соціальна допомога. Держава загального достатку складається з наступних елементів:

(W1) Держава загального достатку допомагає бідним. Основна мета держави загального достатку допомагати тим, хто потребує допомоги.

(W2) Держава загального достатку встановлює межу між не сторонніми, тобто своїми і сторонніми. Вона допомагає тільки своєму нужденному.

Елемент (W1) без зусиль може бути виправданим. Він ґрунтується на моральному принципі допомагати іншим. Я думаю, що моральні принципи зворушують багатьох людей в моральному відношенні. Проблема стосується елементу (W2). Держава загального достатку підтримує більше

своїх громадян, аніж іноземців. Чи існують певні моральні причини для того, щоб виправдати фаворитизм? Чи держава загального достатку не дискримінує беручи за основу національність? Чи знаходиться виправдання для держави загального достатку?

Ця проблема є критерієм, що відображає рівновагу. З одного боку, наслідуючи моральний принцип, ми маємо ставитися до всіх однаково. Нам відомий моральний принцип універсальності. З іншого боку, ми наділені інтуїцією індивідуальних обов'язків стосовно наших співвітчизників. Ми відчуваємо моральну інтуїцію фамільярності. Яким чином досягти рівноваги між універсальністю та фамільярністю? І чи можемо ми її досягти?

Питання «чому?» і «чи?» маємо ми індивідуальні обов'язки щодо наших співгромадян і нашої власної держави обмірковані під заголовком «політичні зобов'язання». Політичні зобов'язання включають різноманітні види зобов'язань: обов'язок допомагати своїм співвітчизникам, боротися за свою країну, сплачувати податки, підкорятися закону. Політичні зобов'язання є індивідуальні в тому розумінні, що ми виконуємо їх тільки по відношенню до наших співгромадян чи нашої країни; моральні обов'язки є загальними в тому розумінні, що ми виконуємо їх не тільки щодо наших співгромадян, але й до всіх інших моральних представників. Внаслідок цього, політичні зобов'язання мають двозначну природу з погляду моралі.

В цій статті, я обмірковуватиму питання, чи можемо ми виправдати політичні зобов'язання, а особливо державу загального достатку в добу глобалізації. Два підходи є перспективними у виправдовуванні держави загального достатку, не беручи до уваги принцип універсальності. Першим підходом є теорія спорідненості. Ця теорія доводить, що самим відносинам притаманна моральна цінність. Факт, що вона є моєю матір'ю підтверджує наявність індивідуальних обов'язків щодо неї. За аналогією, факт, що вона моя – співвітчизниця, виправдовує індивідуальні обов'язки стосовно неї. Другий підхід це – визначена модель обов'язку. Згідно з цією моделлю індивідуальності обов'язки розглядаються, як призначені загальні обов'язки. Ми наслідуюмо моральний і загальний обов'язок допомагати іншим. Індивідуальні обов'язки є просто успішним способом виконання загальних обов'язків. Перший підхід ґрунтується інтуїції фамільярності, а другий на принципі універсальності. В другому розділі я розгляну теорію спорідненості. В розділах третьому і четвертому я розмірковуватиму над ви-

значеною моделлю обов'язку і її причетністю до виправдання держави загального достатку, а потім висуну нову концепцію світового устрою: концепцію комплексних кордонів.

2. Теорія спорідненості

Теорія спорідненості давно знайома політичним філософам. Вони стараються виправдати політичні зобов'язання зі спорідненості між власною і чиеюсь країною, хоча вони й сперечаються з приводу того, як ми повинні усвідомлювати спорідненість. Я розподіляю теорію спорідненості на дві підгрупи: теорія тотожності та теорія дружельності. Теорія тотожності наголошує на тому, як ми ототожнюємося з нашими народами. Вона твердить, що коли ми солідаризуємося з нашими співвітчизниками, у нас з'являються індивідуальні обов'язки щодо них. З іншого боку, теорія дружельності підкреслює аналогію між громадянством і дружбою. Вона говорить, що наші співгромадяни є нашими друзями, ось чому ми наділені індивідуальними обов'язками щодо наших співгромадян, так само як і стосовно наших друзів.

2.1. Теорія тотожності

Теоретик, прихильник теорії спорідненості, С.Тамір наголошує на величині особистої ідентичності в створенні індивідуальних обов'язків. Тамір говорить:

«Це надзвичайно жорстоко не надавати значення стражданням і труднощам, непокоїтися про які є особлива причина – наші співгромадяни. Ці інтуїтивні переконання ґрунтуються на припущенні, що фундаментальні і важливі обов'язки випливають із ідентичності та спорідненості» (Тамір 1993: 99)

Ототожнення та спорідненість створюють конструктивні зв'язки, які породжують особливі обов'язки. Цей аргумент приводить, наприклад, до такого висновку, що поки мешканці Ефіопії живуть в умовах надзвичайної кризи, євреї одержують «додатковий обов'язок приділяти увагу потребам окремої групи ефіопців, яка пов'язана з ними громадськими зв'язками, ефіопським єврейом» (Тамір 1993: 100). Її аргументація ґрунтується на концепції «контекстуальної особистості». Контекстуальна особистість вміщує свої широкі позитивні якості і риси національної приналежності (Тамір 1993: 32–34).

Вона спростовує те що формальне громадянство є достатньою умовою для виникнення індивідуальних обов'язків. Формальна наявність

громадянства є недостатньою для породження будь-яких обов'язків.

Натомість індивідуальні обов'язки мусять базуватися на «деякому дусі спільності, на активному та свідомому розвитку чийогось становища та на підтвердженні цього становища» (Тамір 1993: 135). Внаслідок цього, поки хтось не ототожниться із членством в країні, не може бути виникнення жодних обов'язків.

Структура теорії ідентичності може бути проаналізована наступним чином:

(I1) Будь-хто, хто ідентифікується із своєю державою, має індивідуальні обов'язки до своїх співвітчизників .

(I2) Багато людей ототожнюються із своєю власною державою.

(I3) Багато людей мають індивідуальні обов'язки щодо своїх співвітчизників (з (I1) та (I2)).

Аргументи Тамір чітко поділені на два пункти, бо вищезазначений елемент (I1) є хибним. По-перше, ми є зобов'язані нашим співгромадянам навіть, якщо ми не ідентифікуємося з нашою державою чи нашими співвітчизниками. В загальному, наші обов'язки не залежать від того чи ми ідентифікуємося з іншими людьми. Наші обов'язки впливають з їхнього морального становища, незважаючи на наше ототожнення з ними. По-друге, так як це пов'язано з першим, теорія тотожності сплутує самі обов'язки із почуттям обов'язку. Ця теорія може бути успішною в поясненні чому ми маємо відчуття обов'язку щодо тих з ким ми ідентифікуємось. Але ця теорія зазнає краху у виправдовуванні того, що ми маємо обов'язки по відношенні до них. Ми маємо обов'язки до когось навіть, коли не маємо почуття обов'язків, і навпаки .

2.2 Теорія дружельності

Згідно з наступним типом теорії спорідненості, теорією дружельності, громадянство вважається аналогічним дружбі. Вона вважає наявність індивідуальних обов'язків між співвітчизниками аналогічним тим, що є між друзями. Структура теорії дружельності може бути проаналізована так:

(F1) Відносини між співгромадянами є подібними до стосунків між друзями.

(F2) Ми наділені індивідуальними обов'язками щодо наших друзів.

(F3) Ми маємо індивідуальні обов'язки щодо наших співгромадян з (F1) та (F2).

Хоча ми можемо подискутувати на рахунок вищезгаданого (F1) та (F2) (Велмен, 2001), я зосереджу увагу на вищезазначеному (F1). Відносини між громадянами та стосунки між друзями

є надто різними, щоб проводити таку сильну аналогію. Зокрема, емоційні зв'язки між співвітчизниками не мають нічого спільного із тими, що зв'язують друзів. Ви будете щасливі, коли ваш друг доб'ється успіху і сумуватимете, коли він зазнає невдачі. Емоції такого виду є визначальною складовою дружби. З іншого, боку у нас відсутні сильні почуття до наших співвітчизників. Почувши новину, що наш співвітчизник потрапив в автомобільну аварію, ми засмутимось, але зрідка сумуватимемо тижнями. Емоційні зв'язки між співвітчизниками, є надто обмеженими для того, щоб виправдати індивідуальні обов'язки.

Ми не можемо уникнути цієї критики, вважаючи, що співвітчизники перебувають у товариських відносинах у взаємо проникному розумінні. Рональд Дворкін твердить, що відносини між громадянами є «взаємо проникна власність, що полягає у відстоюванні різними групами власних прав та усвідомленні обов'язків..., а не психологічна власність визначеної кількості фактично існуючих членів» (Дворкін 1986: 201). Однак, якщо ми посилаємося на взаємо проникні зв'язки, теорія дружельності може зазнати краху, бо вищевказаний елемент (F1) не є закріпленим. Якщо ж емоційних зв'язків між співвітчизниками немає, то відносини між ними не є аналогічними стосункам між друзями в даному розумінні.

3. Визначена модель обов'язку

3.1. Індивідуальні обов'язки як успішний прийом

Роберт Е. Гудін пропонує принадний доказ того, що виправдовує державу загального достатку в добу глобалізації. Гудін каже:

«Мій привілейований підхід до індивідуальних обов'язків полягає в тому, щоб розглядати їх просто як розподілені загальні обов'язки. Іншими словами, з моєї точки зору індивідуальні обов'язки є лише тим механізмом, за допомогою якого моральні суспільні загальні обов'язки стають призначені окремим представникам» (Гудін 1988:280).

Цей підхід називається «визначена модель обов'язку». Він використовує для прикладу лікарів і пацієнтів для пояснення цієї моделі. Про лікарняних пацієнтів турбуються краще, коли їхнє лікування призначене окремим лікарям, ніж коли всі лікарі присвячують одну енну свого часу кожному із n лікарняних пацієнтів (Гудін 1988: 283). Загальні обов'язки піклуватися про пацієнтів виконуються успішно, коли окремі лікарі призначені для лікування окремих пацієнтів. Він переконує в тому, що державні кордони ви-

конують ту саму функцію. Державам призначено індивідуальні обов'язки захищати та підтримувати тих, хто є її громадянами.

Структура визначеної моделі обов'язку може бути проаналізована наступним чином:

(AR1) Ми наділені загальними обов'язками допомагати всім іншим.

(AR2) Призначення загальних обов'язків окремим працівникам є успішним способом виконання загальних обов'язків.

(AR3) Ми маємо індивідуальні обов'язки допомагати визначеним іншим людям (З (AR1) та (AR2)).

Визначена модель обов'язку бере початок із загальних обов'язків і трактує індивідуальні обов'язки як ефективний спосіб виконання загальних. Цей підхід може дати розуміння того, чому державні кордони мають важливість та обмеженість. У випадку, коли державні кордони є ефективними у виконанні загальних обов'язків вони є непорушними; але коли вони не є ефективними, ресурси в достатній кількості повинні бути розподілені між бідними і багатими країнами, щоб кордони виконували загальні обов'язки.

3.2 Неправильне розміщення ресурсів.

У твердженні Гудіна присутні хоча б дві проблеми. Перша проблема стосується неправильного розподілу товарів. Зінгер критикує Гудіна кажучи:

«Допоки інші речі, є рівними, держави продуктивно турбуються про своїх громадян, та не у випадку з багатством, яке розподілене настільки нерівномірно . що типова багата пара в одній країні витрачає більше на відвідини театру, ніж багато людей в іншій країні витрачають на прожиття протягом року. В цих обставинах, ефективний аргумент зрозумілий за умови одержання максимальної користі від кожного наявного долара, будучи далеким від захисту індивідуальних обов'язків щодо наших співвітчизників та забезпечуючи ґрунт для розуміння, що будь які такі обов'язки є нездоланими з тієї причини, що більшим благом ми вважаємо можливість поїхати закордон» (Зінгер, 2002: 172).

Зінгер заперечує вищезгаданий елемент (AR2), бо вважає, що національно-державна система не є ефективним шляхом виконання загальних обов'язків допомагати людям долати величезну прірву між бідними і багатими у нашому світі. Девід Міллер також заперечує надання бідним обов'язків щодо бідних. Міллер каже, що «держави є надзвичайно нерівними в їхній здатності забезпечувати їхніх членів. На основі великої відсутності рівноваги багатства в сучасному світі

він стверджує, що це дивно надавати багатим зобов'язання стосовно багатих, та бідним відносно бідних». Він доходить висновку, що намагання виправити принцип національної приналежності з погляду етичного універсалізму є приреченим на невдачу (Міллер 1995: 63–64). На мою думку, цей вид критичних зауважень не є згубним для визначеної моделі обов'язку, бо Гудін ніколи не каже, що ми повинні надавати багатим зобов'язання щодо багатих. Він пише:

«Достатня кількість ресурсів має бути надана кожному представнику держави, щоб зробити можливим успішне виконання тих обов'язків. Якщо наявний певного виду неправильний розподіл, що деяким державам призначена турбота про набагато більшу кількість людей, ніж надано ресурсів, то в цьому випадку необхідний перерозподіл» (Гудін 1988: 286).

Я також вважаю це органічним висновком з визначеної моделі обов'язку. Коли певні представники не справляються з виконанням індивідуальних обов'язків, ці обов'язки повинні виконуватися моральним суспільством в цілому, тобто діями будь-яких інших потенціальних представників (Гудін 2003: 76). Ми повинні додати елемент (AR4) до структури визначеної моделі обов'язку, щоб внести ясність у це питання.

(AR4) Коли окремі представники можуть виконувати свої індивідуальні обов'язки, всі інші представники одержують загальні обов'язки, що ґрунтуються на елементі (AR1).

Індивідуальні обов'язки призначені лише як адміністративний прийом виконання загальних обов'язків. Отже, навіть коли індивідуальні обов'язки призначені кожному представнику, у нас все ж таки залишається потенційні загальні обов'язки. Наші потенційні загальні обов'язки реалізуються шляхом невиконання іншими представниками їхніх призначених індивідуальних обов'язків. Існують два способи виконання наших загальних обов'язків. Перший спосіб – це перерозподіл ресурсів, який пропонує Гудін. ODA (офіційна допомога з розвитку) є прикладом цього. Двостороння ODA вимагає виконання наших загальних обов'язків. TobinTax також є привабливим принципом дотримання всесвітньої справедливості. Другий спосіб – це більш безпосередня допомога бідним в зарубіжних країнах. Гуманітарні NGOs (не урядові установи) є хорошим прикладом. NGOs може бути успішним адміністративним прийомом виконання загальних обов'язків.

3.3. Благодійність починається вдома?

«Благодійність починається вдома», – часто повторюють люди. Вони вважають доведеним те, що кордони мають моральну вагу. Вони мають на увазі, що благодійність не тільки починається, але й повинна починатися вдома. Тобто впливає, що у випадку державної громадянської безпеки, ми повинні допомагати нашим співвітчизникам перш, ніж ми допоможемо іноземцям.

А чи повинна благодійність починається вдома? Правило, що благодійність повинна брати початок вдома є надто суворим, щоб підтверджуватись морально. Коли ви вирішуєте взяти на виховання і допомогти закордонним дітям більш, ніж дітям власної держави, ви зовсім не чините зле з погляду моралі: морально від вас не вимагається благодіяти на користь наших співвітчизників замість іноземців.

Порівняйте це із менш суворим правилом, що благодійність може починатися вдома. Я гадаю, що навіть менш суворе правило потребує хоча б дві умови, щоб знайти моральне підкріплення. Першою умовою є те, що благодійність може починатися вдома, але може на ньому не зупинитися. Межа між домом всередині і ззовні є « доволіною з погляду моралі». (Ролз 1971:15). Ви можете починати благодійність вдома. Та якщо ж є нужденні люди поза межами вашого дому, ви можете надавати допомогу не приносячи у жертву себе, вам дозволено перетнути межі власного дому. Інакше кажучи, ми маємо загальні обов'язки допомагати іншим. Іншою умовою є те, що благодійність може починатися вдома, всі інші обставини залишаються рівносильними. Коли злиденні за межами нашого дому перебувають в набагато гіршій ситуації, аніж нужденні в нашому домі, ми повинні починати благодіяти ззовні нашої домівки. У даному випадку благодійність може вдома і не починатися. Висловлювання змінило свою придатність в добу глобалізації.

3.4. Загальні обов'язки та особисті права

Чи є держава загального достатку такою формою політичної організації, що у моральному відношенні може бути виправдана? Чи знайдено для неї виправдання у творенні структурної дискримінації? Держава загального достатку виглядає двозначно, бо за своєю структурою вирізняє співвітчизників із іноземців. Ця проблема названа «розподільною неприязню» Семюелем Шефлером (Шефлер 2001). Товариські обов'язки щодо людей, з якими ми перебуваємо в особливих стосунках провокують два види неприязні: добровільну неприязню та розподільну неприязню. Перший зумовлений ідеєю свободи. Ми не мо-

жемо виправдати товариські обов'язки, бо вони обмежують нашу свободу. Ми не можемо бути зобов'язані чимось, що самі не вибирали. Наступний зумовлений ідеєю рівності. Ми не знаходимо виправдання для товариських обов'язків, бо вони вважаються дискримінаційними. Нам не дозволено надавати перевагу нашим співвітчизникам.

Ніко Колодні заявляє, що товариські обов'язки своєю суттю не обмежують реалізацію всесвітньої розподільної справедливості. Згідно з припущенням, що стосується глобального обов'язку слід усвідомити, що розподільні прагнення такі, як рівність ресурсів, товариські обов'язки не мають чинності в більшості випадків (Колодні 2002). Уявіть світ трьох людей x , y і z , де y являється співвітчизником x , а z іноземцем для x . Спочатку x володів дванадцятьма одиницями, коли y і z – жодною, ось це є розподіл ресурсів $\langle 12, 0, 0 \rangle$. Коли x згідно звичайному правилу розподілу, тобто рівність ресурсів, виконуючи індивідуальний обов'язок, переміщує ресурси своєму співвітчизнику, поділ становить $\langle 6, 6, 0 \rangle$. На цьому етапі x та y мають глобальний обов'язок перемістити ресурси до z . Внаслідок цього остаточний розподіл ресурсів є таким $\langle 4, 4, 4 \rangle$. Кінцевий результат являється ідентичним тому, коли b у x були відсутні товариські обов'язки. Все ж таки у нас залишаються індивідуальні обов'язки по відношенню до всього людства, навіть після того, як ми виконали індивідуальні обов'язки стосовно наших співвітчизників. Допоки ми зобов'язуємось допомагати іншим, ми можемо не зупинятися на державних кордонах. Інакше кажучи, товариські обов'язки не є вагомими, бо вони суттєво нічого не змінюють.

Даний висновок потребує певних обмежень. Цікаве спостереження зроблене Колодні говорить, що особисті прерогативи, які дозволяють людям затримувати ресурси, поглиблюють нерівність. Якщо b кожен мав привілей отримувати 6 одиниць у вищезгаданому випадку, то остаточний розподіл був би $\langle 6, 6, 0 \rangle$ на противагу $\langle 4, 4, 0 \rangle$.

$\langle 6, 6, 0 \rangle$ може вважатися гіршим, ніж $\langle 4, 4, 4 \rangle$. Однак, коли перешкода продовження життя становить 5 одиниць, а кожен має право на пристойне життя, $\langle 6, 6, 0 \rangle$ не є гіршим ніж $\langle 4, 4, 4 \rangle$. Отже, особисті права можуть виступати обмеженням загальних обов'язків. Ми можемо виправдати особисті права різноманітними способами. Кожен має право добиватися свого щастя, або суспільство, де кожен має право насолоджуватися своїм життям є кращим за те, де цього права немає ніхто. Важливо зазначити, що особисті права можуть обмежувати загальні обов'язки до

тієї міри, допоки в нас є достатньо причин чинити саме так. Особисті права не можуть скасовувати наші загальні обов'язки.

3.5. Відносна рівність

Крістофер Хелз Велмен запропонував три аргументи з метою надання підтримки державі загального достатку, яка надає перевагу співвітчизникам. (Велмен 2000:545–549). Перший аргумент підкреслює важливість творення формальних обов'язків ефективним. Відносна нестача коштів може зробити політичну співпрацю між громадянами неефективною. Та незважаючи на обставини, це може й не вплинути на політичну співпрацю між суспільствами. Другий аргумент базується на відносному тлумаченні рівності. Ступінь, до якого ми повинні хвилюватися про нерівність визначається характером відносин між нерівними. Нерівність становить менше турбот, якщо представники живуть в окремих суспільствах. Негромадяни, так само як і громадяни, є учасниками важливих відносин, нерівність між якими може бути особливо проблематичною. Третій аргумент надає особливого значення соціальній суті витрачання. Тому, що умовно люди отримують задоволення з їхнього майже частіше, аніж із дійсних стосунків, бідний громадян в менш багатій країні потребує менше ресурсів, ніж бідний в багатій.

Я назву це аргументом відносної рівності. Його структура може бути проаналізована наступним чином:

(E1) Відносна рівність має моральне значення тільки в релевантних відносинах.

(E2) Ми знаходимося в релевантних відносинах тільки із співгромадянами.

(E3) Відносна рівність має моральне значення лише в межах нашої країни (з (E1) та (E2)).

Три аргументи запропоновані Велменом, відносяться до вищезгаданого елемента (E1). Усі із цих аргументів спираються на концепцію відносної рівності. Другий аргумент описує власне саму ідею рівності. Перший аргумент наголошує на політичних відносинах, а третій на соціальних. Рівність має моральне значення в межах політичних та соціальних відносин. Існування політичних та соціальних відносин роблять нерівність набагато серйознішою проблемою.

Деякі філософи наполегливо твердять, що відносна рівність немає ніякого значення. Наприклад, Г. Франкфурт заявляє, що «економічна рівність морально не створює виняткової важливості». А це тому, що є важливим з погляду моралі, не передбачає обов'язкову наявність у кож-

ного такого же, але в достатній кількості. Якщо б кожен мав усього достатньо, не було б моральної важливості, що хтось володіє більшою кількістю, ніж інший (Франкфурт 1988: 134). Франкфурт вносить принцип достатності замість принципу рівності. Та все ж таки, його твердження спростовується фактом, що прірва між бідними і багатими стала основною соціальною проблемою в багатьох країнах. Чи кожен володіє достатньою кількістю потрібного залежить від виду існуючого суспільства. Ніхто не бере до уваги маючи достатньо у випадку значної прогалини в багатстві. Отже концепція відносної рівності має моральне значення...

З іншого боку, глобалізація піддає сумнівам вищезгаданий елемент (E2). Метою глобалізації є наше перебування в хороших стосунках не тільки з нашими співгромадянами, але й з усіма людьми на землі. Глобалізація також означає, що ми повинні цінувати рівність між суспільствами аналогічно рівності в межах суспільства, навіть у випадку прийняття нами концепції відносної рівності. Зінгер критикує Велмена кажучи, що аргументи Велмена дійсні тільки частково завдяки тому явищу, що ми дивимося у вічі проблемам, що мають місце на всій планеті.

Ми взаємодіємо з іноземцями шляхом нашої спільної участі у сплетінні взаємозалежних економічних, політичних та технологічних структур і угод. Ми перебуваємо у релевантних політичних відносинах з усіма країнами. У випадку, коли бідні країни не можуть дозволити собі таку вартість готелів, посад і заробітних плат, щоб дорівнювала наявним у Вашингтоні чи у Женеві, вони зрідка представляються у міжнародних перемовинах (Вейд 2003:24). Ми також перебуваємо у релевантних відносинах з усіма людьми. У нас відсутнє моральне виправдання з приводу того, що 20 % населення світу користується 80 % світового доходу. Більш ніж 1,1 мільярд людей живуть в надзвичайній бідності, витрачаючи на день менш ніж 1 долар (World Bank 2004: 1–2). Нам також відомо, що більш ніж 10 млн. дітей вмирає щорічно від причин, яких можна запобігти: хвороб, недоїдання, води непевної якості та санітарних умов, що не відповідають вимогам (UNICEF 2004). Всесвітня мас-медіа згуртовує багатих і бідних за межами кордонів.

Коли ми згадуємо елемент (E2) для того, щоб відтворити зростаючі глобальні відносини, елементи (E2') та (E3') говорять:

(E2') Ми перебуваємо у релевантних відносинах з усіма людьми світу.

(ЕЗ') Відносна рівність має моральне значення в межах глобальної спільноти (З (Е1) та (Е2)).

Проте, ми можемо перебувати в більш релевантних відносинах з нашими співгромадянами, ніж з іншими людьми світу, це просто питання міри. Ми можемо надавати пріоритети співвітчизникам тільки до певної міри.

Підсумовуючи, можемо сказати, що стараючись виправдати державу загального достатку в добу глобалізації, ми повинні починати з того факту, що ми наділені загальними обов'язками допомагати іншим однак присутні три тези, що обмежують наші загальні обов'язки. По-перше так, як визначена модель обов'язку засвідчує, що призначення загальних обов'язків кожному представнику є успішним шляхом їх виконання. Ці міркування ґрунтуються на ідеї ефективності. По-друге, кожен має право жити пристойним життям і ні від кого не вимагається приносити в жертву своє життя. Багаті люди також мають соціальні права. А ці міркування базуються на ідеї особистих прав. По-третє, рівність в межах однієї держави вважається більш важливою з погляду моралі, ніж рівність між державами. Рівність – це відносне, а не реально існуюче поняття. В основі цих міркувань лежить ідея рівності, хоча ці три аргументи можуть певним чином обмежувати наші загальні обов'язки допомагати іншим, вони мають свої власні обмеження, над якими я уже міркував. Отож, держава загального достатку може бути виправдана більш обмеженим шляхом, ніж допускалось.

4. Комплексні кордони

4.1 Межа між громадянами та іноземцями

Хоча перша проблема пов'язана із визначеною моделлю обов'язку не є для неї згубною, наступна являється небезпечною для тверджень Гудіна. Друга проблема стосується того, чи повинні ми встановлювати кордони. Проблема не стосується прямо вищезгаданого елемента (AR2), але того, яким чином Гудін її трактує. Він встановлює державні кордони між громадянами та іноземцями. Гудін вважає, що ми маємо індивідуальні обов'язки тільки стосовно людей з громадянством аналогічним нашому. Він зазначає:

«Я доходжу висновку, що кордони мають значення. Але існують кордони навколо людей, а не навколо територій, що дійсно мають моральне значення. Територіальні кордони є лише успішним способом злучення однієї людини з одним захисником. Громадянство є тільки прийомом для призначення індивідуальних обов'язків пев-

ним представникам для виконання наших загальних обов'язків щодо кожної окремої людини». (Гудін 1988: 287. Наголос Такіава).

Гудін розрізняв територіальні та особисті кордони, а також доводив, що особисті кордони згідно з громадянством відповідають його визначеній моделі обов'язку. Він відокремлював співвітчизників від іноземців, що постійно проживають на території даної країни. Я назву це тезою співвітчизника.

Існує протиріччя між його ефективним прийомом тези (AR2) та його тезою співвітчизниками. Ендрю Месон мовить, що «це зовсім не ясно чому визначена модель обов'язку повинна відокремлювати громадян від постійних мешканців-іноземців», бо творення поділу між ними не є найбільш ефективним способом виконання наших загальних обов'язків (Месон 1997: 434–435). На рахунок адміністративної ефективності, найкращим способом захистити та підтримувати інтереси людей це – провести кордони між тими, хто живе в межах державної території і тими, хто не живе. Адже набагато легше державі допомагати тим, хто живе на її території, ніж тим, хто живе за кордоном. Із визначеної моделі обов'язку випливає, що кордони повинні проходити між громадянами і постійними жителями-іноземцями з одного боку та між закордонними громадянами та іншими постійними жителями-іноземцями з іншого боку. Інакше кажучи, територіальні кордони, а не особисті мають бути логічним висновком з визначеної моделі обов'язку.

Цей висновок підтверджений юридичною практикою в багатьох країнах. Державні кордони, що стосуються соціальної безпеки, не проходять між громадянами та постійними жителями-іноземцями. Наприклад, в Японії постійні жителі-іноземці мають право на державне страхування з охорони здоров'я та пенсію з 1981 року, коли Конвенція про статус біженців набрала чинності. Проте соціальна допомога громадян без перебільшення обмежується цивільним правом з допомоги, постійні жителі іноземці також забезпечуються соціальною допомогою в адміністративній практиці.

Те саме має місце в більшості західних країн. В США кваліфіковані іноземці мають право на медичну допомогу (Державна основна медична допомога 3211). У Британії NHS (Державна служба з охорони здоров'я) розрізняє між громадянами та іноземцями. В Німеччині іноземці, що проживають в Німеччині, забезпечуються соціальною допомогою (Федеративний закон про соціальну допомогу 120–1). У Франції закон про соціальну безпеку стосується іноземців, які про-

живають у Франції (Кодекс з соціальної безпеки, стаття (111–1).

Ці приклади доводять, що державні кордони не проходять між громадянами та негромадянами, а розглядаються як засіб соціальної безпеки. Інакше кажучи, особисті державні кордони, як засіб соціальної безпеки, перебувають у цілковитій дисгармонії із громадянством.

Філософським підґрунтям цієї практики не може бути теза співвітчизників, що підтримує кордони між громадянами та іноземцями, отож повинна бути визначена модель обов'язку, що проводить в основі юридичної практики лежить загальний обов'язок допомагати іншим.

4.2 Комплексні кордони

Ці спостереження ведуть до нової концепції світового ладу. Глобалізація змушує «теорію кордонів» та «проблема з кордонами бути предметом розмови в XXI ст. «(Джордано і Дювель 2003: vii, 3). Глобалізація видається здатною забезпечити світ–державу. Проте світ–державу не буде ефективним управлінням, бо світове управління буде або ж глобальним деспотизмом, або ж у протилежному випадку хтось управлятиме неміцною імперією, проїнятою постійними громадянськими чварами, оскільки люди старатимуться здобути своє право на свободу та право на самоврядування (Ролз 1999: 36). Після критики світу–держави Ролз говорить:

«Роль національного управління є важливою, але суспільні кордони можуть довільно з'явитися з історичної точки зору, тобто бути характерним та ефективним людським фактором, оскільки на них покладається відповідальність за територію, та її навколишню цілісність так, як і за кількість населення... Поки певним представникам не буде надано обов'язок збереження майна, з'явиться схильність майна до руйнування внаслідок відсутності подібних дій. В даному випадку майном є територія народу та її здатність забезпечувати йому безстрокове володіння, представником якого є сам політично організований народ» (Ролз 1999: 38–39, наголос Ролза).

Тут Ролз наголошує на «ролі кордонів». Структура цього аргументу може бути проаналізована наступним чином:

(LP1) Ми наділені обов'язком перешкоджати нівеченню майна.

(LP2) Призначення обов'язку певному представнику є успішним способом виконання цього обов'язку.

(LP3) Ми маємо індивідуальні обов'язки піклуватися про наше майно (З (LP1) та (LP2)).

Очевидно, що цей аргумент має таку саму структуру, як визначена модель обов'язку (AR). Ролз вважає, що кожному народові призначено обов'язок піклуватися про свою територію, та державні кордони повинні проходити навколо цієї території. Саме політично організований народ несе відповідальність за свою територію. Цей аргумент натякає на те, що «народ має хоча б обмежене право на обмеження імміграції» (Ролз 1999: 39 п. 48).

На протигагу Гудіну, Ролз вважає, що територіальні кордони мають моральне значення, бо територія є майном, про яке ми маємо піклуватися. Роль кордонів полягає в тому, щоб запобігти нівеченню території. Проте Ролз погоджується з Гудіном з приводу того, що особисті кордони є простими. Народу призначено нести відповідальність за свою територію, і він чітко відрізняється від інших народів. Межі народів чітко відповідають територіальним кордонам. Ролз беззаперечно вважає кордони простими.

Замість простих кордонів я запропоную комплексні кордони, як нову концепцію світового ладу. Я підкреслював наявність нашого індивідуального політичного обов'язку допомагати нашим співгромадянам. Політичні зобов'язання включають ще й іншого виду зобов'язання: боротися за свою країну, платити податки та підкорятися закону. Зараз я підтверджуватиму, де ми проводимо особисті державні кордони з цього приводу. Хто має ці зобов'язання в країні, а хто їх не має?

Коли наявний військовий устрій, особисті державні кордони узгоджуються з національною приналежністю. Тільки громадяни мають індивідуальні політичні обов'язки щодо власної країни, а просто постійні жителі таких обов'язків не мають, не будемо приділяти увагу постійним жителям–іноземцям (Волзер 1970, розділ 5). Міжнародне право визначає цю відмінність. Особисті державні кордони є комплексними. В більшості випадків, не тільки громадяни, але й постійні жителі–іноземці, повинні платити податки країні, в якій вони живуть. Коли у держави є договори про податки з іншими країнами, то постійні жителі–іноземці можуть платити податки своїй рідній країні і не платити податки країні де проживають. Особисті державні кордони щодо обов'язку підкорятися закону є простими. «Необхідні умови фамільярності» (Сіммон 1979) не підлягають застосуванню. Це не та ситуація, коли тільки громадян повинні дотримуватися закону в країні. Іноземці, люди, що постійно проживають та подорожуючі зобов'язані підкорятися закону в країні, де перебувають.

Як доводять приклади, особисті державні кордони не є простими, а комплексними. Допоки ми дотримуємося національно-державної системи, територіальні кордони є простими. Певна територія належать певній країні, а не іншим. З іншого боку, особисті кордони є комплексними. Це може бути в тому випадку, коли особа має індивідуальні обов'язки щодо країни X та іншого виду зобов'язання стосовно країни Y. Це відтворюється у явищі, що нам потрібно втілити у життя різні задуми. Різні державні кордони проведені, щоб підтримувати різного виду прагнення, наприклад, допомагати бідним (соціальна безпека), захищати політичне суспільство та дотримуватися справедливого та тривалого миру між народами (національний захист), управляти державою та дотримуватися правопорядку (правовий тиск). Навіть в добу глобалізації нам потрібна держава-нація, щоб ці задуми ефективними способами були втілені в життя. Державні кордони більше не є простими. Ми маємо різноманітні проблеми, що вирішуються спільно, і ми повинні працювати над оптимальним вирішенням кожної проблеми. Найкращий вихід може змінюватися залежно від характеру проблеми. Комплексні, а не прості, кордони, мусять бути встановлені для виконання таких завдань.

Теорія комплексних кордонів характеризується наступним чином:

(CB1) Ми маємо загальний обов'язок працювати над проблемою.

(CB2) Призначення індивідуальних обов'язків окремим представникам є успішним шляхом виконання загальних обов'язків.

(CB3) Ми одержуємо індивідуальні обов'язки працюючи над проблемою. (З(CB1) та (CB2)).

(CB4) Ми повинні солідаризуватися з іншими у вирішенні різноманітних проблем.

(CB5) Оптимальне вирішення проблем, в основі якого лежить закономірність, величина та межі спільності дій змінюються в залежності від характеру проблеми.

(CB6) Кордони спільності дій є комплексними та багатоплановими. (З(CB4) та (CB5)).

(CB1) – (CB3) в теорії комплексних кордонів є еквівалентними до (AR1) – (AR3) у визначенні моделі обов'язку. Різниця полягає у вирішенні елементів (CB4) та (CB5). Ми стикаємося з різними проблемами, окрім тих, що згадувалися раніше, такими як: захист навколишнього середовища, громадська освіта та боротьба проти тероризму. Ми мусимо знайти найкраще рішення до кожної проблеми. Припустимо, що найкращим вирішенням проблеми M є розділити M на

три частини і призначити кожному з них представникам m_1, m_2, m_3 , а найкращим вирішенням проблеми N є розділити її на три частини і призначити вирішення кожної з них представникам n_1, n_2, n_3 . в цьому випадку представники $\langle m_1, m_2, m_3 \rangle$ не обов'язково відповідають представникам $\langle n_1, n_2, n_3 \rangle$, бо проблеми M та N є різними. Системи простих кордонів вимагає повного погодження представників $\langle m_1, m_2, m_3 \rangle$ із $\langle n_1, n_2, n_3 \rangle$, але це більш не є корисним методом вирішення проблеми. Глобальні проблеми змушують нас жити в період комплексних кордонів.

1. Нам треба розрізнити твердження, що від нас вимагається надавати пріоритети нашим співвітчизникам і твердження, що нам дозволено надавати пріоритети нашим співвітчизникам.

2. З іншої точки зору політичні зобов'язання відрізняються від моральних обов'язків, де політичні зобов'язання є зобов'язаннями, а моральні обов'язки – обов'язками (Ролз 1971). Однак я використовуватиму слова «зобов'язання» та «обов'язок» в якості рівноцінних, оскільки це не впливає на мої твердження.

3. До теоретиків, що підтримують теорію спорідненості належать: Рональд Дворкін, Елсдер МакІнтіре, Девід Міллер, Ель Тамір та Діана Джеске.

4. Іншою проблемою, що присутня у твердженні Гудіна є те, що він не говорить чітко, яким чином, визначена модель обов'язку пов'язана з його теорією небайдужого обов'язку. Він розвиває модель небайдужості, як загальну теорію зобов'язань в його «Захисті небайдужого» (Гудін 1985). Основним принципом, що він відстоює є перший принцип індивідуального обов'язку, який говорить:

«Якщо інтереси A є небайдужими відносно дій та виборів B, отже B наділений індивідуальним обов'язком захищати інтереси A, міра обов'язку значно залежить від того, наскільки інтереси A хвилюють B» (Гудін 1985: 118)

З цього правила випливає, що ми маємо індивідуальні обов'язки щодо тих, хто є небайдужим для нас. Цей висновок суперечить визначеній моделі обов'язку, тому що наші співгромадяни не обов'язково є тими, хто нам небайдужий, а ті, хто нам небайдужий не обов'язково є нашими співгромадянами. Його модель небайдужості ніколи не знайде виправдання для держави загального достатку, хоча він заявляє протилежне (Гудін 1985:145–169). Я обміркуюватиму цю проблему в четвертому розділі.

5. Фактично, нам потрібен уважний розгляд закордонних громадян, бо дуже часто їхнє стано-

вище є беззахисним. Я думаю, що є вагомі причини проводити кордони, включаючи закордонних громадян в межах їхньої батьківщини. Інак-

ше закордонні громадяни повинні бути по трактовані як члени своєї батьківщини та члени країни, яка надає притулок.

Х. Такикава

ОПРАВДАНИЕ ГОСУДАРСТВА ОБЩЕГО БЛАГОДЕЙСТВИЯ В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ. К ВОПРОСУ О КОМПЛЕКСНЫХ ГРАНИЦАХ

Доклад исследователя Осацкого университета (Япония) Хирохиде Такикава касается вопроса о том, возможно ли рационально обосновать государство благоденствия в эпоху глобализации. Докладчик отметил, что государство всеобщего благоденствия характеризуется следующими признаками: 1) оно помогает бедным, его главная задача состоит в том, чтобы помогать людям, нуждающимся в помощи; 2) устанавливает границы между теми, кто живет в нем и за его пределами, оно помогает только своим нуждающимся. Если первое положение не вызывает трудностей, то второе означает, что государство всеобщего благоденствия отдает предпочтение своим гражданам, что может трактоваться как дискриминация по национальному признаку. Оправдание государства всеобщего благоденствия заключается в достижении равновесия между универсальностью и партикулярностью, между моральным принципом равного отношения к каждому человеку и моральной интуицией наличия особенных обязанностей по отношению к соотечественникам. Называя последние «политическими обязанностями», автор посвятил свой доклад обсуждению вопроса о том, возможно ли оправдать политические обязанности, в особенности, государство всеобщего благоденствия, в глобальную эпоху.

Н. Takikawa

CAN WE JUSTIFY A STATE OF GENERAL WELFARE IN THE AGE OF GLOBALIZATION? IN THE DIRECTION OF COMPLEX BORDERS

On the one hand, we have a moral principle that we should treat persons equally. We have a moral principle of universality. On the other hand, we have an moral intuition that we have special obligations to our compatriots. We have a moral intuition of particularity. How can we reach equilibrium between universality and particularity? To put it another way, the welfare state assists the national poor. How can we justify favoring our nationals over foreigners? Can we justify the welfare state in an age of globalization? We have two approaches to defend the welfare state. The first approach, the relationship theory, starts from the intuition of particularity; the second approach, the assigned responsibility model, starts from the principle of universality. The refinement of the second approach leads us to a new conception of the world order: complex borders. Personal national boundaries are not simple any longer. Complex borders have been developed to work out the best solutions to various global problems. Globalization urges us to live in an age of complex borders.